

УДК 061.2:027.54(4)CENL](091)

Прокопенко Лілія Сергіївна,
кандидат історичних наук, доцент,
головний бібліотекар науково-дослідного відділу
Національної бібліотеки України імені Ярослава Мудрого
prokopenko888888@gmail.com
ORCID 0000-0003-0531-6111

РОБОЧІ ГРУПИ КОНФЕРЕНЦІЇ ДИРЕКТОРІВ ЄВРОПЕЙСЬКИХ НАЦІОНАЛЬНИХ БІБЛІОТЕК (CENL) ЯК ОСЕРЕДКИ ФАХОВОЇ СПІВПРАЦІ

Метою роботи є вивчення основних напрямів і узагальнення результатів діяльності робочих груп Конференції директорів європейських національних бібліотек (CENL) з метою виявлення їх значення для розвитку міжнародного бібліотечного співробітництва. **Методологія** дослідження ґрунтується на системі наукових історичних та бібліографічних методів: теоретичних (аналіз, синтез тощо), емпіричного (описового), порівняльного, ретроспективного, хронологічного. Проблема розглядається на основі історичного та системного підходів. **Наукова новизна** дослідження полягає у репрезентації результатів діяльності робочих груп CENL та визначенні їх внеску у розвиток міжнародного бібліотечного співробітництва. **Висновки.** Робочі групи CENL є важливими центрами міжнародного бібліотечного співробітництва у Європі. Впродовж останніх років ці групи реалізували низку проектів, розробили і прийняли важливі для розвитку бібліотечної справи документи. Україні варто розглянути питання активізації участі у роботі CENL як з метою удосконалення діяльності вітчизняних національних бібліотек, так і для професіоналізації фахівців.

Ключові слова: Конференція директорів європейських національних бібліотек, CENL, міжнародні бібліотечні організації, міжнародне бібліотечне співробітництво, національні бібліотеки Європи.

Прокопенко Лилия Сергеевна,
кандидат исторических наук, доцент,
главный библиотекарь научно-исследовательского отдела
Национальной библиотеки Украины имени Ярослава Мудрого

РАБОЧИЕ ГРУППЫ КОНФЕРЕНЦИИ ДИРЕКТОРОВ ЕВРОПЕЙСКИХ НАЦИОНАЛЬНЫХ БИБЛИОТЕК (CENL) КАК ЦЕНТРЫ ПРОФЕССИОНАЛЬНОГО СОТРУДНИЧЕСТВА

Целью работы является изучение основных направлений и обобщение результатов деятельности рабочих групп Конференции директоров европейских национальных библиотек (CENL) с целью выявления их значения для развития международного библиотечного сотрудничества. **Методология** исследования основывается на системе научных исторических и библиографических методов: теоретических (анализ, синтез и др.), эмпирического (описательного), сравнительного, ретроспективного, хронологического. Проблема рассматривается на основе исторического и системного подходов. **Научная новизна** исследования заключается в репрезентации результатов деятельности рабочих групп CENL и определении их вклада в развитие международного библиотечного сотрудничества. **Выводы.** Рабочие группы CENL являются важными центрами международного библиотечного сотрудничества в Европе. В последние годы эти группы реализовали ряд проектов, разработали и приняли важные для развития библиотечного дела документы. Украине стоит рассмотреть вопрос активизации участия в работе CENL как с целью усовершенствования деятельности отечественных национальных библиотек, так и для профессионализации специалистов.

Ключевые слова: Конференция директоров европейских национальных библиотек, CENL, международные библиотечные организации, международное библиотечное сотрудничество, национальные библиотеки Европы.

Prokopenko Liliia,

Candidate of Historical Science, Docent,
Chief Librarian of the Research Department,
Yaroslav Mudryi National Library of Ukraine

THE WORKING GROUPS OF THE CONFERENCE OF EUROPEAN NATIONAL LIBRARIANS (CENL) AS THE CENTRES OF PROFESSIONAL COOPERATION

Purpose of Article. *The purpose of the research is the study of the basic directions and generalization the results of the activities of the Working Groups of The Conference of Directors of European National Libraries (CENL) for the identifying their significance for the development of international library co-operation. The methodology of research is based on the system of scientific historical and bibliographic methods: theoretical (analysis, synthesis, etc.), empiric (description), comparative, retrospective, chronological. A problem is examined on the basis of historical and system approaches. Scientific novelty of the study consists in the representation of the results of the activities of the CENL Working Groups and defining their contribution into the development of international library co-operation. Conclusions.* *The CENL Working Groups are the important centers for international library cooperation in Europe. During last years, these groups have implemented a number of projects, developed and adopted documents, which are important for the development of the librarianships. Ukraine should consider increasing the participation in the work of CENL both in order to improve the activities of domestic libraries, and to professionalize librarians.*

Key words: *The Conference of Directors of European National Libraries, CENL, international library organizations, international library cooperation, European national libraries.*

Актуальність теми дослідження. Сучасний період міжнародного бібліотечного співробітництва характеризується інтенсивною зміною напрямів і форм. Необхідність гармонійного поєднання у практиці роботи бібліотек України міжнародного і вітчизняного аспектів вимагає вивчення і узагальнення основних здобутків міжнародних бібліотечних організацій. Однією з таких організацій є Конференція директорів європейських національних бібліотек (CENL), участь у діяльності якої актуалізується для вітчизняних бібліотек у контексті євроінтеграційних орієнтирів України.

Аналіз досліджень і публікацій. Окремі питання поточної діяльності CENL розглядаються на сторінках фахових періодичних видань (зокрема, це «IFLA Journal», «Новости Международной федерации библиотечных ассоциаций и учреждений») на рівні інформаційних повідомлень або звітів керівних осіб. Діяльність робочих груп (РГ) CENL частково висвітлювалася у публікаціях М. Амброжич, В. Якач-Бизяк, Х.П. Млекуш [1], П. Лендрі [7], Г. ван Трієра [11] та інших дослідників. Однак, об'єктом самостійного бібліотечно-навчального дослідження діяльність РГ організації не була.

Мета дослідження – вивчення основних напрямів і узагальнення результатів діяль-

ності робочих груп Конференції директорів європейських національних бібліотек (CENL) з метою виявлення їх значення для розвитку міжнародного бібліотечного співробітництва.

Виклад основного матеріалу. CENL – міжнародна регіональна неурядова некомерційна професійна організація відкритого типу, членами якої є директори НБ країн – членів Ради Європи, заснована 1987 р. за ініціативи Ради Європи. Станом на 2018 р. CENL нараховує 49 бібліотек із 46 країн [4], кожна з яких представляє одна НБ, окрім Італії і Росії, від яких входять дві і три відповідно. Україну в CENL представляє Національна бібліотека України імені В. Вернадського (НБУВ) в особі її генерального директора.

Основні цілі CENL – розвиток і зміцнення ролі й відповідальності НБ Європи за збереження національної культурної спадщини і забезпечення безперешкодного доступу до інформації та знань (*Статут CENL, Стаття 3*) [3, 41-42].

Місія CENL полягає у підтримці роботи європейських НБ щодо покращення обізнаності громадськості про їхні фонди і колекції, сприянні зміцненню відчуття спільної культурної спадщини для Європи та відкриття її для нових поколінь користувачів за допомогою широкого діапазону служб [4].

CENL керується Статутом (вперше прийнятий 1998 р., переглянутий 2005 р.). Основним документом, що визначає напрями діяльності організації на найближчий період, є Стратегічний план. У ньому сформульована візія організації – «зробити відомими і доступними для всіх користувачів багаті культурні та історичні колекції європейських НБ, відкриваючи світ інформації та знань і захищаючи пам'ять і культурну спадщину Європи» [5, 1].

Задекларована підтримка діяльності НБ передбачає конкретні завдання CENL: прагнути надати кожному користувачеві швидкий, багатомовний, довготерміновий і, у міру можливості, безкоштовний доступ до ресурсів НБ; підтримувати проект Europeana; сприяти захисту європейської національної культурної спадщини та знань; проводити дослідження і реалізовувати проекти, спрямовані на удосконалення якості обслуговування користувачів НБ; просувати послуги НБ; пропагувати культурне різноманіття та багатомовність як основні цінності європейської культури; поглиблювати співпрацю з іншими установами культурної спадщини, університетами, видавцями та інформаційними компаніями як на європейському, так і на глобальному рівнях (*Статут CENL, Стаття 3*) [3, 41-42; 5, 6-7].

Головним органом CENL є Рада директорів. У 2015-2018 рр. CENL очолює є Роланд Френсіс Кестер Кітінг (директор Британської бібліотеки) [4].

Практична професійна діяльність членів організації реалізується у РГ, які мають чітко окреслені сфери, цілі, терміни діяльності і робочі плани. Усі РГ CENL – тематичні; на відміну від інших подібних організацій, регіональних тут немає. Наразі працюють такі: РГ CENL/FEP з електронних публікацій, РГ з авторського права та інформації, Представництво CENL у Міжнародному агентстві ISNI (ISNI-IA). Розглянемо їх детальніше.

РГ CENL/FEP¹ з електронних публікацій підтримує і консулює CENL та FEP з питань, які становлять взаємний інтерес для НБ та видавців, зокрема, здійснює моніторинг практики обов'язкового примірника (ОП) документів та відповідного законодавства, надає консультації і рекомендації з питань ОП, функціонує як платформа для обговорення та обміну ін-

формацією, роз'яснює окремі питання, надає визначення термінів, укладає угоди тощо.

Діяльність групи розпочалася 1996 р. Сьогодні вона складається з 12 представників семи країн Європи (Бельгія, Велика Британія, Італія (Флоренція), Нідерланди, Німеччина, Норвегія, Франція). Голова групи – Юте Швенс (Німецька НБ у Франкфурті-на-Майні) [12].

Пріоритетний напрям діяльності цієї РГ – вивчення питань депонування електронних публікацій. Метою депонування є збереження національного культурного надбання країни впродовж тривалого часу та забезпечення доступу користувачів до депонованих документів. Налагоджена система депонування є запорукою підготовки національної бібліографії. Для останніх десятиліть характерна тенденція суттєвого відставання прийняття своєчасних змін у законодавство про ОП від швидкості змін у сфері новітніх технологій. У таких випадках на НБ покладається відповідальність за ліквідацію пробілів у своїх фондах.

Відсутність чіткого законодавства про ОП і вимоги щодо дотримання авторського права стимулюють використання різних схем добровільної здачі примірників публікацій на зберігання і угод про співпрацю між бібліотеками і видавцями. Такі схеми розглядаються як недовгострокова проміжна міра до прийняття відповідних законів. Рівень відповідності, якого вдається досягти завдяки добровільним схемам, які зазвичай приймаються у більш гнучких і широких регульованих рамках, дозволяє обґрунтувати рішення про те, в яких випадках необхідні жорсткіші державні підходи до регулювання. Добровільні схеми можуть також бути засобом вирішення практичних питань цифрового зберігання і, таким чином, надавати необхідну базу для розробки законів. Як зазначають фахівці, для деяких видів документів саме добровільні угоди можуть стати хорошою альтернативою [11, 49].

2000 р. CENL прийняла декларацію «Заява про розробку і запровадження норм і правил добровільного депонування електронних публікацій». Цей документ фактично є типовим практичним кодексом добровільного депонування. Він був розроблений на основі досвіду і схем, які використовувалися на той час у Великій Британії як щодо друкованих,

так і електронних публікацій. Основні положення кодексу стосувалися сфери охоплення угод, обсягів публікацій, які здаються на зберігання; винятків із сфери дії законодавства про ОП; кількості копій, що передаються на зберігання; умов доступу і використання переданих документів, а також їх копіювання. Практичний кодекс захищає законні права власності і визнає, що НБ є організаціями, які найкраще підходять для реалізації функції тривалого архівування та зберігання. Багато країн прийняли кодекс CENL/FEP як модель угод про обов'язкове зберігання.

Вже з 2002 р. серед широкого кола фахівців розпочалися обговорення необхідності оновлення декларації. Так 2005 р. була прийнята переглянута версія під назвою «Заява про розробку і запровадження схем добровільного депонування електронних публікацій» [2]. Зміни у «Заяві» 2005 р., у порівнянні з 2000 р., відобразили прогрес, досягнутий НБ за ці роки в отриманні електронних публікацій та наданні доступу до них. Ці зміни продемонстрували зростання рівня співпраці НБ і видавців й розуміння обома сторонами необхідності обміну досвідом між тими країнами, в яких вже є або законодавство з даного питання, або розвинена схема добровільної депонування. Декларація була призначена на допомогу країнам, у яких немає систем добровільних угод, відсутній достатній досвід придбання і забезпечення доступу до електронних публікацій. Запропонована схема побудована на добровільних засадах, видавців заохочують до того, щоб вони розміщували електронні публікації у відповідних НБ, дотримуючись зазначених у декларації принципів.

Зміни, внесені 2005 р., стосувалися переважно положень про доступ, зокрема, порушувалося питання міжбібліотечного абонементу, який у рамках угод про передачу на зберігання ОП зазвичай не дозволяється. За поправками 2005 р. визнано можливим роздруковувати електронні публікації для надання їх користувачам, а скачування дозволено «для приватного вивчення і використання» [2, 43].

«Заява» 2005 р. також розглядалася як модель угоди про добровільне депонування електронних публікацій і була рекомендована для використання у країнах, які є членами

CENL/FEP, з урахуванням локальних особливостей і адаптацією документа до національних умов, а у разі необхідності, і перегляду його настанов.

Наступна редакція документу, який отримав назву «Заява про впровадження (обов'язкових та добровільних) схем депонування не-друкованих публікацій», прийнята 2012 р., суттєво замінює попередні [10]. Останніми роками тривала співпраця між НБ та видавцями у більшості країн Європи сприяла поширенню практики використання добровільних, а у деяких країнах і встановлених законом, схем депонування електронних публікацій (як офлайнових, так і онлайнних).

Версія 2012 р. відходить від форми модельного кодексу, який вміщував типові схеми, які хоча й не були директивними, але рекомендованими для використання. Тепер метою «Заяви» є узагальнення досвіду й інформування НБ і видавців про існуючі системи і найвдаліші практичні розробки у сфері депонування не-друкованих публікацій та надання допомоги щодо їхньої розробки або вдосконалення [10].

Окремі розділи декларації 2012 р. присвячені питанням визначення сфери застосування схем депонування, процесу депонування, способів використання і особливостей зберігання та управління депонованими не-друкованими публікаціями, умов доступу для користувачів бібліотек, створення копій для збереження, окремим аспектам безпеки, конфіденційності, передачі і друкування публікацій, утилізації тощо [10].

РГ CENL/FEP з електронних публікацій, окрім охарактеризованих вище, розглядає також й інші питання, наприклад, веб-харвестинг; залежність видимості контенту в Інтернеті від якості метаданих; проблеми збереження і безпеки; впровадження Марракешської угоди та прийняття низки обмежень і винятків із традиційного авторського права для спрощення видання і міжнародної передачі книг, адаптованих для використання сліпими і особами з вадами зору тощо [12].

РГ з авторського права та інформації займається вивченням тих правових питань у цій сфері, які впливають на діяльність НБ. Основна увага РГ зосереджена на обговоренні змін у законодавстві про авторське право ЄС і окремих європейських країн, питань конфіденційності,

різних аспектів інформаційного права, а також обміну найкращими практиками у сфері ліцензування і державно-приватного партнерства (PPP). Сьогодні у групі працюють 16 чоловік з 15 країн (Бельгії, Великої Британії, Данії, Нідерландів, Німеччини, Норвегії, Румунії, Сербії, Словаччини, Словенії, Фінляндії, Франції, Чехії, Швейцарії та Швеції). Головою РГ і контактною особою є Бенджамін Уайт (Британська бібліотека). РГ видає інформаційний бюлетень «CENL Copyright Working Group Newsletter», у якому висвітлюється досвід у сфері авторського права та ліцензійної практики не тільки країн Європи, а й усього світу.

В активі цієї РГ низка ґрунтовних напрацювань. Наприклад, розроблення заяв CENL: «Заява CENL про сирітські твори та твори, що вийшли з комерційного обігу» 2012 р., «Заява CENL про транскордонний доступ та авторське право» 2012 р., «Заява CENL про ARROW»² 2012 р., «Заява CENL з Пропозицій до Директиви щодо Цифрового Єдиного ринку» 2017 р. та інші документи.

Як окрема РГ в організації працює Представництво CENL у Міжнародному агентстві ISNI³ (ISNI-IA): Британська бібліотека і НБ Франції, представляючи всю спільноту CENL, і в ширшому сенсі, спільноту бібліотек як таких, є основними стратегічними гравцями в управлінні ISNI. Представники CENL Ендрю МакЕван (Британська бібліотека) та Аніла Анжелі (НБ Франції) входять до Ради директорів ISNI-IA і беруть участь у її діяльності, зокрема, щодо підтримки якості, обслуговування і збільшення центральної бази даних ISNI; забезпечення відкритості і поширення ISNI, у тому числі у середовищі пов'язаних даних; підтримки діяльності у сфері досліджень і розробок; адаптації управління та бізнес-моделі ISNI до потреб бібліотек; адвокації ISNI у бібліотечній спільноті та професійно пов'язаних із бібліотеками установами; сприяння новому баченню глобальної економіки спільного виробництва, спільного використання та розповсюдження даних [6, 1].

Впродовж минулих років у CENL працювали й інші РГ, наразі вже закриті, як такі, що виконали поставлені перед ними завдання. Зокрема, це Комітет з управління TEL⁴, РГ з оцінювання якості діяльності, РГ з постійних ідентифікаторів для НБ, РГ з мережеских стан-

дартів, РГ з багатомовного доступу до предметних рубрик.

РГ з оцінювання якості діяльності працювала як дорадчий орган у співпраці з ISO, зокрема Підкомітетом 8 «Якість, статистика і оцінка діяльності» Технічного комітету 46 «Інформація і документація» (ISO/TC 46, SC8). РГ створена 2001 р. З метою визначення стану справ щодо обліку та оцінки діяльності і послуг європейських НБ розробила анкету для узагальнення практики обліку діяльності НБ і отримання пропозиції щодо поліпшення такого обліку [1]. Особлива увага зверталася на розроблення методики вимірювання дієвості, ефективності і якості обслуговування, а також задоволеності користувачів бібліотечними послугами в цілому. Результати опитування показали, що НБ швидко адаптуються до викликів місцевого міжнародного середовища, більшість мають чітко окреслені стратегічні цілі і тактику їх досягнення, а їхня організація і оперативна діяльність витримана відповідно до принципів сучасного менеджменту. РГ підготувала рекомендації щодо застосування показників оцінювання діяльності НБ і бенчмаркінгу [1].

РГ з постійних ідентифікаторів для НБ (2004–2007 рр.) вивчала досвід європейських НБ щодо забезпечення постійного доступу до цифрових колекцій, різні схеми постійних ідентифікаторів, які при цьому ними використовувалися. Ґрунтовним напрацюванням групи стали прийняті 2007 р. рекомендації [9].

Основним завданням РГ зі змісту (2005–2009 рр.) було розроблення методів відбору матеріалів з метою вироблення принципів засад стратегічного планування діяльності європейських НБ з оцифрування. РГ працювала під керівництвом Ханса Петшара (НБ Австрії). Головним результатом її діяльності стало проведене у 2007 р. дослідження стратегічних планів, проектів і досягнень з оцифрування 37 європейських НБ, на основі якого 2012 р. був виданий «Звіт з оцифрування у європейських національних бібліотеках, 2006–2012» [6]. Аналізуючи досвід масового оцифрування, дослідники відзначили, що багато НБ створили колекції національної пам'яті і розбудували інфраструктури цифрових бібліотек, сформувавши цінні і надійні ресурси для науковців і громадськості. Однак результати

опитування показали [6, 69-155], що виробництво цифрового контенту ще знаходиться на низькому рівні: тільки 1-2% фондів НБ будуть доступні у цифровому вигляді у найближчому майбутньому [6, 7]. Дослідники виокремили коло найважливіших питань, які потребують подальшого вивчення: інновації і технологічні аспекти, маркетингові стратегії, потреби користувачів цифрових бібліотек, необхідність координації діяльності європейських НБ щодо оцифрування контенту і упорядкування звітності на регулярній основі тощо [6, 8-9].

РГ з багатомовного доступу до предметних рубрик ((MACS⁵ і MSAC⁶)) розпочала свою діяльність 1998 р., коли невелика команда з представників Британської бібліотеки, Німецької НБ та НБ Франції на чолі з НБ Швейцарії проаналізувала можливості реалізації багатомовного предметного доступу до електронних каталогів. Результатом її роботи стало розроблення прототипу системи каталогізації, що забезпечує багатомовний предметний доступ на основі низки класифікаційних схем, а саме: LCSH, GND, RAMEAU, SWD. Повне впровадження даних MACS було реалізовано у бібліографічних службах TEL. Проект проходив у три етапи і був завершений 2009 р. [7].

Європейські НБ, координуючи свою діяльність у рамках CENL, запустили багато спільних проектів, пріоритетною метою яких було досягнення певної одноманітності вихідних точок і основ для дій.

Наукова новизна дослідження полягає у репрезентації результатів діяльності РГ CENL та визначенні їх внеску у розвиток міжнародного бібліотечного співробітництва.

Висновки. РГ CENL є важливими центрами міжнародного бібліотечного співробітництва у Європі. Впродовж останніх років ці групи реалізували низку проектів, розробили і прийняли важливі для розвитку бібліотечної справи документи. Україні варто розглянути питання активізації участі у роботі CENL як з метою удосконалення діяльності вітчизняних бібліотек, так і для професіоналізації фахівців.

Примітки

¹ FEP (Federation of European Publishers) – Федерація європейських видавців.

² ARROW (Accessible Registries of Rights Information and Orphan Works) – Реєстр доступу до інформації про авторські права та сирітські твори.

³ ISNI (International Standard Name Identifier) – Міжнародний стандартний ідентифікатор найменувань – стандарт, призначений для ідентифікації осіб, які є авторами суспільнозначущих творів; використовується для усунення неоднозначності імен.

⁴ TEL (The European Library: Gateway to Europe's Knowledge) – Європейська бібліотека, проект CENL.

⁵ MACS (Multilingual Access to Subjects) – Багатомовний доступ до предметних рубрик.

⁶ MSAC (Multilingual Subject Access to Catalogues of National Libraries) – Багатомовний предметний доступ до каталогів НБ країн Південно-Східної Європи (у проекті брали участь Латвія, Литва, Македонія, Словаччина, Словенія, Хорватія, Чехія).

Список використаних джерел

1. Амброжич М., Якач-Бизяк В., Млекуш Х.П. Оценка деятельности европейских национальных библиотек: состояние // Новости Рос. ком. ИФЛА. 2003. №46. С. 32-45.
2. Положение о разработке и создании схем добровольного депонирования электронных публикаций (Люксембург, сентябрь 2005 г.) // Новости Междунар. федерации библиот. ассоц. и учреждений. 2007. №4. С. 39-44.
3. Устав Конференции директоров европейских национальных библиотек // Новости Междунар. федерации библиот. ассоц. и учреждений. 2007. № 5. С. 41-45.
4. CENL The Conference of European National Librarians. URL: <https://www.cenl.org> (дата звернення: 30.10.2018).
5. CENL Strategic Plan 2015-2018. URL: https://www.cenl.org/wp-content/uploads/CENL_Strategic_Plan_2015-18.pdf (дата звернення: 30.10.2018).

6. EDL Report on Digitization in European National Libraries 2006-2012. URL: https://www.cenl.org/wp-content/uploads/working-groups/Report_digitisation_NLs.pdf (дата звернення: 30.10.2018).
7. Landry P. The evolution of the MACS project // IG WBS-Rundbrief. 2013. N.63. P. 16-19.
8. MacEwan A., Angjeli A. CENL Report on ISNI related activities. Дата оновлення: 11.05.2016. URL: <https://www.cenl.org/wp-content/uploads/CENL-report-on-ISNI-2016.pdf> (дата звернення: 30.10.2018).
9. The National Libraries Resolver Discovery Service – a CENL recommendation, 2007. URL: https://www.cenl.org/wp-content/uploads/working-groups/CENL_Recommendation_NL_resolver_discovery_service.pdf (дата звернення: 30.10.2018).
10. Statement on the Implementation of (Statutory and Voluntary) Deposit Schemes for Non-Print Publications, 2012. URL: https://fep-fee.eu/IMG/pdf/cenl_fep_2012_statement_on_deposit_schemes.pdf?515/9267ae099e687bf27fc6b16152802d4f2f345c26 (дата звернення: 30.10.2018).
11. Van Trier G. Access to electronic publications in TEL: a common interest of National libraries and publishers // Newsletter of the IFLA National libraries section. 2003. June. P. 48-54.
12. Working Groups. The Conference of European National Librarians (CENL). URL: <https://www.cenl.org/working-groups> (дата звернення: 30.10.2018).

References

1. Ambrozich, M., Yakach-Bizyak, V., Mlekush, Kh.P. (2003). Evaluation of European national libraries activities: the state. *Novosti Rossiyskogo komiteta IFLA*, (46), 32-45 [in Russian].
2. Statement on the Development and Establishment of Voluntary Deposit Schemes for Electronic Publications (Luxemburg, September, 2005). (2007). *Novosti Mezhdunarodnoy Federatsii Biblioteknykh Assotsiatsiy I Uchrezhdeniy*, (4), 39-44 [in Russian].
3. Statutes of The Conference of European National Librarians. (2007). *Novosti Mezhdunarodnoy Federatsii Biblioteknykh Assotsiatsiy I Uchrezhdeniy*, (5), 41-45 [in Russian].
4. CENL The Conference of European National Librarians. (2018). Retrieved October 30, 2018, from <https://www.cenl.org> [in English].
5. CENL Strategic Plan 2015-2018. (2015). Retrieved October 30, 2018, from https://www.cenl.org/wp-content/uploads/CENL_Strategic_Plan_2015-18.pdf [in English].
6. EDL Report on Digitisation in European National Libraries 2006-2012. (2012). Retrieved October 30, 2018, from https://www.cenl.org/wp-content/uploads/working-groups/Report_digitisation_NLs.pdf [in English].
7. Landry, P. (2013). The evolution of the MACS project. *IG WBS-Rundbrief*, (63), 16-19 [in English].
8. MacEwan, A., Angjeli, A. (2016). CENL Report on ISNI related activities. Retrieved October 30, 2018, from <https://www.cenl.org/wp-content/uploads/CENL-report-on-ISNI-2016.pdf> [in English].
9. The National Libraries Resolver Discovery Service – a CENL recommendation (2007). Retrieved October 30, 2018, from https://www.cenl.org/wp-content/uploads/working-groups/CENL_Recommendation_NL_resolver_discovery_service.pdf [in English].
10. Statement on the Implementation of (Statutory and Voluntary) Deposit Schemes for Non-Print Publications (2012). Retrieved October 30, 2018, from https://fep-fee.eu/IMG/pdf/cenl_fep_2012_statement_on_deposit_schemes.pdf?5159267ae099e687bf27fc6b16152802d4f2f345c26 [in English].
11. Van Trier, G. (2003). Access to electronic publications in TEL: A common interest of National libraries and publishers. *Newsletter of the IFLA National Libraries Section*, (June), 48-54 [in English].
12. Working Groups. The Conference of European National Librarians (CENL). (2018). Retrieved October 30, 2018, from <https://www.cenl.org/working-groups> [in English].